

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. An alij affectus voluntatis humanæ, propriè, vel solùm metaphoricè
Deo conveniant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

ras. Nec etiam gaudium, nam illud terminatur ad suum objectum, ut possessum & habitum: esse autem creaturarum est posterius actu praedicto, cum ex illo causetur: Ergo est desiderium.

30. Respondeo negando Minorem: Ad probationem, distinguo Majorem: de bono possessio & habito, praevie ad amorem, nego Majorem. Praevie ad amorem, aut in vi illius, pro eodem instanti in quo, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Sicut de ratione notitiae intuitivae, non est praesentia objecti pro priori ad cognitionem, sed sufficit praesentia in eodem instanti reali, licet habita ex vi cognitionis: ex quo inferunt Theologi, Verbum Divinum ex intuitiva sui cognitione procedere, & creaturas causari à Deo percipientiam visionis: quia pro eadem mensura durationis existunt, quamvis illarum existentia ex tali cognitione procedat. Ita de ratione gaudij non est possessio antevergens amorem, sed possessio pro eodem instanti reali, et si ex vi amoris habeatur: quod in amore ex quo Spiritus Sanctus procedit, contingit, & ideo gaudium est. Ex quo etiam patet solutio ad aliud argumentum ibidem insinuatam: nam etiam actus voluntatis divinae quo causantur creaturae, habet rationem gaudij, quia licet creaturae non praexistant ad illum, existunt tamen & habent esse ex vi illius in eodem instanti in quo.

31. Objicies secundò: Deus habet voluntatem antecedentem de salute omnium hominum, ut supra ostendimus: Sed talis voluntas non est simplex complacentia de illorum salute ut possibili, cum Deus in nostra sententia, mere possibile non amet, etiam amore simplicis complacentiae. Nec amor specialiter dictus, cum ad gloriam terminetur ut futuram quodammodo. Nec gaudium, cum illud sit de bono praesenti, & salus reprobatorum non sit illi praesens, etiam in mensura aeternitatis, quia nunquam erit in tempore: Ergo est desiderium. Unde Chrysostomus dicit, quod *Deus valde cupit & valde desiderat nostram salutem.*

Homil.
1. in E-
pist. ad
Ephes.

32. Respondeo voluntatem Dei antecedentem de salute omnium hominum, esse simpliciter amorem naturae humanae, secundum se consideratae, & prout est capax beatitudinis & salutis: sive potius omnium hominum, prout communicant in eadem natura ad salutem condita, & ad finem supernaturalem elevata; & desiderium secundum quid, & improprie, quatenus ad illam ut in se non praesentem, & ab omnibus hominibus non possessam, terminatur: non tamen est desiderium absolute & simpliciter, quia salus omnium hominum in virtute & potentia Dei perfecte continetur: desiderium autem (ut supra dicebamus) debet esse boni non habiti, nec in actu, nec in virtute, nec formaliter, nec eminenter. Unde quando Chrysostomus talem voluntatem desiderium appellat, loquitur de desiderio secundum quid & improprie, vel quantum ad effectum: quia sicut pater desiderans filio quod doctus evadat, de mediis sufficientibus providet illi: ita Deus ex tali voluntate qua omnibus hominibus vult aeternam salutem, omnibus confert, vel saltem offert, & praeparat media & auxilia sufficientia, ut disputatione 4. ostendimus.

Art. 5.

33.

Objicies tertio: In Deo est proprie gaudium, non solum de bonis propriis, sed etiam de bonis creaturarum, ut docet D. Thomas 1. contra

Tom. I.

A Gent. cap. 90. in fine: Ergo & desiderium. Probatur Consequentia. Desiderium & gaudium comparantur ut medium & finis, vel ut motus & terminus: At cui competit terminus & finis, debet etiam motus & medium competere: Ergo si Deo competat gaudium, potest etiam in eo desiderium reperiri.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: quia in gaudio de bonis creaturarum, nulla apparet imperfectio, bene tamen in desiderio; illud enim debet esse boni non habiti, nec formaliter, nec eminenter, nec actu, nec virtute. Ad probationem, distinguo Majorem: ut medium necessarium semper, nego Majorem. Non necessarium, concedo Majorem, & distinguo Minorem eodem modo, & nego Consequentiam. Licet enim desiderium semper ordinetur ad gaudium, ut medium ad finem, & motus ad terminum: non tamen semper petit illud praecedere & initiare, nec gaudium semper illud terminare, nam Deus de seipso delectatur & gaudet, quamvis sui desiderium habere nequeat.

34.

ARTICVLVS III.

An alij affectus voluntatis humanae, proprie, vel solum metaphoricè Deo convenient?

C

Constat ex dictis articulis praecedentibus, amorem & gaudium proprie reperiri in Deo, non tamen desiderium; quia illud est de bono non habito, nec in actu, nec in virtute, nec formaliter, nec eminenter. Idem dicendum est de spe, Objectum enim spei est bonum absens & arduum: At nullius boni affectio potest esse ardua vel difficilis Deo, cum sit omnipotens, & nihil possit ei resistere: Ergo in illo non potest esse spes. Evidens etiam est timorem & tristitiam illi non convenire, quia timor respicit malum proprium imminens, & tristitia est de malo praesenti: Deo autem nullum potest accedere malum. Unde duo solum restant affectus, de quibus potest esse dubium & controversia, an proprie, vel solum metaphoricè Deo convenient; odium scilicet & ira, de quibus §. sequenti breviter agendum est.

§. I.

Demonstratur odium & iram non convenire Deo proprie, sed tantum metaphoricè.

E Ico primò: Odium non reperiri proprie in Deo, sed tantum metaphoricè. Est contra Suarezem, Vazquem, Molinam, Arrubal, aliosque Recentiores, qui odium proprie dictum in divina voluntate constituunt. Est tamen D. Thomas 1. contra Gent. cap. 96. ubi sic ait: *Ex hoc autem apparet, quod odium alicujus rei Deo convenire non possit. Sicut enim amor se habet ad bonum, ita odium se habet ad malum: nam his quos amamus, bonum volumus, his vero quos odimus, malum. Si igitur voluntas Dei ad malum inclinari non possit, ut ostensum est, impossibile est quod ipse rem aliquam odio habeat.* Quibus verbis non solum conclusionem nostram clarissime docuit, sed etiam rationem efficacem ad illam suadendam insinuavit. Odium enim proprie di-

P P P

quod petit per se primò terminari ad malum : At nullus actus voluntatis divinæ potest primario ad malum terminari : Ergo in illa odium propriè dictum inveniri non potest. Major constat, tum ex S. Doctore loco relato, & 1. 2. quæst. 29. art. 1. tum etiam ratione ex prædictis locis desumpta. Sicut enim amor se habet ad bonum, ita odium se habet ad malum : Sed amor per se primò terminatur ad bonum sub ratione boni : Ergo odium per se primò terminatur ad malum sub ratione mali. Minor etiam suadetur. Omnis actus voluntatis divinæ petit primario terminari ad bonitatem intrinsecam Dei, quia bonitas divina & increata, ut supra ostendimus, est objectum adæquatè terminativum divinæ voluntatis : Ergo non potest per se primò terminari ad malum.

36. Dices, quòd etsi nullus actus voluntatis divinæ, sub conceptu prosecutionis, per se primò terminari possit ad malum : per modum tamen dissonantiæ & fugæ, potest primario ad illud terminari.

Sed contra primò : Nullus actus voluntatis divinæ, sub quacumque ratione & formalitate consideratus, potest specificari ab objecto creato : Ergo nec ad illud per se primò terminari. Consequentia patet : actus enim voluntatis specificatur ab objecto ad quod per se primò terminatur. Antecedens verò probatur. Specificari ab aliquo est ab illo pendere, cum specificatio genus dependentiæ sit : Sed nullus actus divinæ voluntatis, sub quacumque ratione & formalitate consideratus, potest ab aliquo objecto creato pendere : Ergo nec ab illo specificari.

Secundò, Nulla datur formalitas intrinseca voluntati divinæ, quæ primario obtineat rationem fugæ à malo, & dissonantiæ ad illud : Ergo nulla datur in illa formalitas, quæ primario terminetur ad malum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Ideò voluntas refugit malum, quia prosequitur bonum ; & idcirco creata voluntas suis actibus aliquando terminatur ad malum, illud fugiendo, quia imperfecta est, & quia malum potest illi resistere, & à consecutione boni quod amore prosequitur, impedire : Sed voluntas Dei perfectissima est, nullumque malum potest illi resistere, & ab affectione boni eam impedire : Ergo nullus actus illius, sub primario conceptu, potest esse fuga mali, sed omnis primario est prosecutio boni, & consequenter solum ac secundario fuga mali.

37. Probatur secundò conclusio aliâ ratione fundamentali, & ostenditur specialiter odium inimicitiae non posse Deo propriè convenire. Sicut amare aliquem amore amicitiae, est velle illi bonum, quia bonum ejus est, ex complacentia illius, vel in ipso : ita odium inimicitiae consistit in hoc quod est velle alicui malum, quia malum ejus est, & ex displicentia ipsius. Unde sicut amor strictè sumptus duo habet, primò quòd ad personam subsistentem, quæ talem, terminetur : Secundò quòd velit illi bonum, formaliter quæ bonum ejus est. Ita etiam ad odium strictè sumptum, duæ similes condiciones requiruntur : Prima est quòd ad ipsam personam quæ subsistentem terminetur : unde dicit S. Thomas 1. cont. Gent. cap. 96. *Amor & odium est propriè rerum subsistentium*. Secunda, quòd velit illi malum, ut malum ejus est formaliter. Sed hæc duæ condiciones non habent locum in Deo : Ergo in illo odium propriè & strictè sumptum non reperitur. Major

A constat ex sufficienti declaratione, Minor verò probatur quantum ad utramque partem. Et in primis quòd nulla res ut subsistens possit Deo displicere, & ab illo odio haberi, manifestum est : cum res subsistens sit effectus voluntatis divinæ, & consequenter in ipsa sibi naturaliter Deus complaceat, sicut & alia agentia sibi complaceant in suis effectibus : ut parentes in filiis, & artifex in propriis artificiatibus : unde dicitur Sapientiae 11. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti*. Quòd etiam Deus non velit alicui creaturæ malum, ut malum ipsius est, facile suadetur. Quia divina voluntas non potest ferri extra suum objectum adæquatè motivum & terminativum, quod est bonitas sua : unde quando vult pœnam peccatori, non vult illi hoc malum, nisi propter bonitatem suam, ut rationem motivam & terminativam ; & nisi quatenus in tali malo relucet bonitas sua, ordo scilicet suæ justitiæ, & pulchritudo universi. Quare, ut rectè advertit Ferrariensis loco citato contra Gentes, hoc intercedit discrimen inter Deum & nos : quòd nos odio habendo aliquem, propriè volumus illi malum, ut malum ipsius est : ita ut licet malum illud non sit motivum nostri actus, est tamen objectum terminativum illius : respectu autem Dei neutrum est, quia nullo modo vult illi malum, nisi ut elucet in eo ordo suæ justitiæ &c. Quod

B magis declarabitur in solutione argumentorum. Dico secundo : In Deo non est propriè ira, sed metaphoricè tantum. Est etiam contra Suarem lib. 3. de attributis negativis cap. 7. & disp. de divina justitia sect. 5. ubi non solum odium, sed etiam iram, cum proprietate Deo convenire contendit.

38. Nostra tamen conclusio est communis Theologorum, & expressè docetur à D. Thoma hic art. 1. ad 2. & 1. cont. Gent. cap. 89. probaturque ratione quam ibidem insinuat. Ira est appetitus vindictæ, cum spe ulciscendi, ex tristitia procedens : Sed tristitia repugnat Deo, ut supra ostendimus, & fateatur Suarez : Ergo & ira. Unde S.

D Doctor loco citato contra Gentes : *Ira à Deo longè est secundum rationem suæ speciei, non solum quia effectus tristitiæ est, sed etiam quia est appetitus vindictæ, propter tristitiam ex injuria illata conceptam*.

Respondet Suarez, non esse de conceptu essentiali iræ quòd ex tristitia oriatur, sed solum quòd fit appetitus nocendi alteri, sub ratione justæ vindictæ.

39. Sed præterquam quòd hæc responsio & doctrina manifestè contrariatur D. Thomæ citato, & Aristoteli 2. Ethic. cap. 2. ubi ait : *iram esse appetitum cum dolore*. Et cap. 4. hoc inter odium & iram agnoscit discrimen, quòd odium potest esse sine dolore, secus verò ira, quæ semper dolorem præsupponit : potest insuper evidenti ratione confutari. Nam ex ea sequitur, omnem actum vindictivæ justitiæ ad iram pertinere, quod nullus unquam dixit. Sequela patet, nam omnis actus vindictivæ justitiæ, est appetitus nocendi alteri, seu infligendi pœnam sub ratione justæ vindictæ : Ergo si ratio iræ formaliter consistat in hoc, & non superaddat ordinem ad tristitiam ab offendente illatam, omnis actus vindictivæ justitiæ ad iram pertinebit.

§. II.

Solvuntur objectiones.

40. **C**ontra primam conclusionem obijciunt in primis Recentiores plura Scripturæ testimonia, quibus odium Deo tribuitur: dicitur enim Ecclesiastici 12. *Altissimus odio habet peccatores.* Malachia 1. *Esau odio habui.* Psalmo 5. *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.*

Sed facile responderetur, hæc & similia loca, in sensu metaphorico, & de odio improprie sumpto, & quatenus importat displicentiam de peccatis, esse intelligenda. Quia ut dicit Augustinus, quando ex verbis Scripturæ in sensu literaliter acceptis, aliquod sequitur absurdum, illa in sensu metaphorico intelligenda sunt: duplex autem, ut supra ostendimus, sequitur absurdum ex positione odij strictè sumpti in voluntate divina. Primum est, illam ad malum sub ratione mali terminari. Secundum, Deo personam subsistentem displicere: contra illud Sapient. 11. *Nihil odisti eorum que fecisti.* Unde D. Thomas loco citato contra Gentes ait, *Non nisi similitudinariè dicitur Deum aliqua odio habere.*

41. Obijcies secundò: Odio habere aliquem, est velle illi malum, ut malum ejus est: sicut illum amare, est velle illi bonum, ut bonum ejus est: Sed Deus vult peccatori malum, quâ malum ejus est: Ergo illum odio habet. Major constat, Minor probatur. Deus vult peccatori pœnam ut pœnam: Sed pœna est malum subiecti cui infligitur: Ergo vult illi malum, quâ malum ejus est.

42. Respondeo negando Minorem, ad cujus probationem, distinguo Majorem. Vult illi pœnam, reduplicativè & primariò, nego Majorem: spècificativè, & secundariò, concedo Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. In pœna enim duplex ratio invenitur, nempe quòd sit malum subiecto cui infligitur, & quòd sit offensiva & manifestativa justitiæ divinæ, & ad pulchritudinem ordinis universi conducens. Actus ergo voluntatis divinæ terminatur primariò ad illam sub hac secunda ratione: sub prima verò ex consequenti tantùm & secundariò; cum tamen ut proprie odium esset, primariò illam ut malum deberet respicere. Solutio est D. Thomæ loco citato contra Gentes, & Ferrariensis ibidem.

43. Instabis: Pœna ut manifestativa justitiæ Dei, & ad pulchritudinem ordinis universi conducens, est quidem bona Deo ut justo, & ut auctori universi, non tamen ipsi reprobato cui infligitur, cum non sit illi utilis, vel delectabilis, ut constat: Ergo quamvis Deus velit illam, ut est offensiva suæ justitiæ, & conducens ad pulchritudinem universi, non sequitur quòd non velit illam, ut est malum ipsius peccatoris cui infligitur.

44. Respondeo negando Antecedens: Cum enim Deus sit bonum universale omnium, illud quod est bonum respectu Dei, censetur etiam esse bonum cujuscumque creaturæ: unde pœna æterna, ut divinæ justitiæ manifestativa, non solùm est bona respectu Dei illam infligentis, sed etiam respectu subiecti cui infligitur: non quidem secundùm particularem ejus inclinationem quam habet ad bonum proprium, sed secundùm universalem inclinationem, quâ ut pars universi inclinatur ad bonum authoris illius. Itaque sicut in partibus corporis distingui solet duplex inclinatio, una particularis ad proprium bonum, alia

Tom. I.

A universalis ad bonum totius, quæ principalior est, ratione cujus manus multoties se periculo, & ictibus, ad vitandum capitis periculum, exponit. Ita in partibus universi, duplex inclinatio solet distingui: particularis scilicet & universalis; ut in aqua videre licet, quæ secundùm particularem inclinationem deorsum propendit, secundùm universalem autem multoties ascendit, ad vitandum vacuum torrens naturæ inimicum. Et corruptio quæ est contraria particulari inclinationi subiecti corrupti, est connaturalis & conformis universali inclinationi illius, quia est necessaria ad pulchritudinem & conservationem universi. Similiter in creaturis & effectibus Dei, duplex inclinatio debet distingui: altera ad bonum particulare, altera ad bonum universale, nempe ad bonum authoris. Dicimus ergo, quòd etsi pœna quam patitur reprobis, non sit illi bona, juxta particularem inclinationem; est tamen bona & utilis illi, juxta inclinationem universalem, quia conducit ad bonum authoris, nempe ad manifestationem justitiæ divinæ, ad quod per universalem inclinationem propendit.

B Obijcies tertio: Si in Deo non esset odium strictè sumptum, maximè quia illud debet terminari ad personam subsistentem, & ad malum sub ratione mali: Sed utrumque est falsum: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Major constat ex supra dictis: ex hoc enim duplici capite exclusimus odium à voluntate Dei. Minor autem in qua est difficultas, probatur quantum ad utramque partem. Et in primis quòd odium non debeat necessariò terminari ad rem ut subsistentem, sic ostenditur. Index v. g. qui propter flagitium aliquem punit ex motivo justitiæ, verè & proprie illum odit, & tamen non vult illi pœnam, ex displicentia ipsius ut homo est, sed quia homo flagitiosus est: Ergo ad rationem odij strictè sumpti, non est necessarium quòd ex displicentia personæ subsistentis, ut subsistens est, procedat.

C Confirmatur: Vnus homo alium odio habet, odio strictè & proprie sumpto, & tamen non vult illi malum ut malum, ex displicentia ipsius quatenus homo est, sed quâ ratione est illi inimicus: Ergo idem quòd prius.

D Quod etiam odium strictè sumptum, non debeat terminari ad malum sub ratione mali, quæ est secunda pars minoris principalis, facile suaderetur. In voluntate humana datur odium cum proprietate: Sed illud non terminatur ad malum sub ratione mali: Ergo non est de ratione odij strictè sumpti, terminari ad malum sub ratione mali. Major constat, Minor probatur. Cum enim objectum adæquatum voluntatis creatæ sit bonum, illa non potest velle aliquid nisi ut subinduit rationem boni, ac proinde omnis ejus actus ad bonum verum vel apparens debet terminari.

E Respondeo concessa Majori, negando Minorem, quantum ad utramque partem. Ad probationem primæ, nego Majorem. Sicut enim homo seipsum affligens ex displicentia proprii peccati, ut de illo pœniteat, non potest cum proprietate dici odio habere seipsum, sed ad summum odio habere peccatum quod cupit non esse; ita nec potest dici, judicem odio habere hominem quem condemnat, sed ad summum illius flagitia: hæc autem cum res subsistentes non sint, quarum proprium est amari & odio haberi, ut inquit D. Thomas supra relatæ, non possunt

P P p ij

terminare odium propriè dictum.

Ad confirmationem, concessa Majori, nego Minorem. Nam licet causa displicentiae inimici sit injuria & offensa illata, illa tamen supposita, non solum injuria, sed etiam persona quae injuriam intulit, displicet offenso, quatenus vellet illam non esse.

47. Ad probationem secundae partis Minoris principalis, concessa Majori, nego Minorem. Ad cujus probationem, dicendum est, quod licet omnis actus voluntatis creatae debeat terminari ad bonum, verè vel apparenter conveniens subiecto appetenti, non tamen omnis petit terminari ad bonum conveniens alteri subiecto, sed aliquando fertur ad malum alteri noxium. Et ita contingit in odio inimicitiae, nam odio habens aliquem, vult illi malum; quia illud quod alteri malum est, sibi ipsi judicatur conveniens: unde terminatur ad illud, ut conveniens sibi, & ut alteri disconveniens, nocivum, & malum.

48. Contra secundam conclusionem, nullum proponit Suarez argumentum quod sit alicujus ponderis: illud enim quod supponit, & non probat, nempe iram in suo conceptu formali solum importare appetitum vindictae, nec includere ordinem ad tristitiam ab offendente illatam, eadem facilitate negatur, quae asseritur; & constat esse falsum in iudice, qui cum sedato animo punit latronem, non propriè illi irascitur, sed solum exercet actum justitiae vindictivae. Unde cum D. Thomas 1. 2. quaest. 47. art. 1. ad 1. ait: *Ira non dicitur in Deo secundum passionem animi, sed secundum iudicium justitiae, propter vult vindictam facere de peccato: solum vult, aliquid ad perfectionem pertinens, quod in ira invenitur, nempe voluntatem puniendi peccata, in voluntate Dei reperiri; non autem adaequatam irae rationem, de cuius conceptu est ordo ad tristitiam ab altero illatam, ut ex eodem S. Doctore jam vidimus.*

*****

DISPUTATIO VII.

De Iustitia, & Misericordia Dei.

Ad quaest. 21. primae partis.

EX his quae diximus disputatione praecedenti de actibus & affectibus divinae voluntatis, facile colligi potest, quoniam virtutes affectivae formaliter in Deo reperiantur. Nam quantum ad hoc observanda est communis regula Theologorum, qui statuunt tanquam certum, eas solum virtutes quae nullam in suo conceptu, seu ratione formali includunt imperfectionem, formaliter Deo competere. Ex quo principio inferunt, virtutes quae respiciunt alterum, ut superiorem, vel aequalem: ut religio, obedientia, pietas, observantia, &c. Vel quae versantur circa moderationem passionum: ut fortitudo, quae moderatur timorem; patientia & mansuetudo, quae habent moderari tristitiam & saevitiam; & temperantia, quae circa moderationem delectationum corporearum versatur, formaliter in Deo non reperiri: quia huiusmodi virtutes in sua ratione formali includunt aliquam imperfectionem Deo repugnantem. Restat ergo solum difficultas, an iustitia & misericordia sint in

A Deo formaliter, vel tantum eminenter? quam hic breviter discutimus & resolvemus.

ARTICULVS PRIMVS.

Quae Iustitia formaliter Deo conveniat?

§. I.

Praemittuntur quae apud omnes sunt certa, & referuntur sententiae.

Suppono primò tanquam certum, justitiam verè & propriè in Deo reperiri, abstrahendo pro nunc à speciebus illius, an scilicet illa legalis, commutativa, vel distributiva. Nam Deo passim Scriptura concedit attributum justitiae, officiumque iudicandi justè, & reddendi unicuique quod suum est: quod non metaphoricè, sed cum omni proprietate Deus exercet. Unde statim initio Genesis, ubi vulgata versio habet: *In principio creavit Deus caelum & terram.* Hebraica legit: *In principio creavit Elohim,* id est *Iudices:* quia (inquit Tertullianus) *A primordio Creator tam bonus quam & justus. Pariterque utrumque processit. Bonitas ejus operata est mundum, justitia modulata est.... Iustitia opus est quod inter lucem & tenebras separatio pronuntiata est, inter diem & noctem, inter caelum & terram, inter aquam superiorem & inferiorem, inter maris caelum & aride molem, inter luminaria majora & minora, diurna atque nocturna &c. Omnia ut Bonitas concepit, ita Iustitia distinguit.*

Suppono secundò, justitiam quae definitur à Theologis & Iurisperitis: *Virtus ius suum unicuique retribuens*, in tres potissimum species dividi: scilicet in legalem, distributivam, & commutativam: omnis enim justitia propriè dicta est ad alterum, ut docet D. Thomas 2. 2. qu. 58. art. 2. Triplex autem potest fieri comparatio ad alterum: vel comparando partem ad totum, vel totum ad partem, vel partem ad partem. Si pars ad totum comparetur, est justitia legalis, quae habet ordinare hominem ad bonum commune, & imperare adimpletionem legum in ordine ad bonum communitatis: si fiat comparatio totius ad partes, est justitia distributiva, per quam, vel respectu publica, vel caput ejus, nomine ipsius, distribuit bona vel poenas, pro mensura & proportionem meritorum vel demeritorum. Si fiat comparatio partis ad partem, est justitia commutativa, quae scilicet in contractibus, commerciis, & permutationibus, unus civis aequalitatem servat in ordine ad alterum. Legendus est S. Thomas 2. 2. quaest. 61. art. 1.

Suppono tertio: Praeter tres illas species justitiae, esse alias virtutes ad justitiam reductivè pertinentes, quae partes potentiales justitiae appellari solent; quia imitantur quidem & aemulantur rationem justitiae, ab ea tamen deficient, vel quia non possunt reddere aequale, ut religio, poenitentia, pietas, & observantia. Vel quia licet possint reddere aequale, non habent tamen rigorosum debitum & legale, sed morale tantum, quod attenditur secundum honestatem aut decentiam, non verò secundum legis obligationem: ut liberalitas, gratitudo, fidelitas, amicitia &c.

Suppono quarto: Justitiam saltem legalem in Deo formaliter reperiri. Haec enim, ut docet D. Thomas 2. 2. quaest. 58. art. 6. est in Principe architectonicè, quasi in imperante & dirigente; in subditis autem secundariò, & administrativè,